

ანდრო კორპორატიული

კაზუსი

ასოც. პროფ. დოქ. გიორგი რუსიაშვილი

თინათინ წერეთლის სახელობის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

კორპორატიული წვეულების დასასრულს კომპანიის დირექტორი ანდრო გალექილი მთვრალია, მიუხედავად ამისა გა-მალებით მიიწევს საკუთარი მანქანისაკენ და გარშემომყოფთა მხრიდან მისი დაშოშმინების მცდელობა ყოველად ამაოა. როდესაც მანქანაში ჩამჯდარი, ის-ისაა, მის დაქოქვას აპირებს, მას ჩაუხტება თანამშრომელი ბაკო და გვერდზე გადასვამს. ბაკო, რომელიც მხოლოდ მსუბუქად არის ნასვამი, თანამშრომლების თხოვნით აპირებს თავად წაიყვანოს უფროსი სახლში. თუმცა სახლისკენ გზა ანდროსათვის საბედისწერო აღმოჩნდება. ბაკო შეეჯახება გზის სავალ ნაწილზე ყოველგვარი განა-თების გარეშე გაჩერებულ სატვირთო მანქანას. ანდრო ადგილზევე გარდაიცვლება, ბაკო კი მხოლოდ მსუბუქად დაზიანდე-ბა. ჯართში ჩასაბარებელი ხდება ასევე ანდროს მანქანა.

ანდროს ქვრივი და მისი ერთადერთი მემკვიდრე ნატო, ბაკოსგან ითხოვს განადგურებული მანქანის ღირებულებას, 50 000 ლარს.

ამოხსნა

1. მოთხოვნა სსკ-ის 709, 394 I და 1306-ე მუხლების მიხედვით

ნატოს შეიძლება ჰქონდეს ბაკოსგან ზიანის ანაზღაურე-ბის მოთხოვნის უფლება სსკ-ის 709, 394 I და 1306-ე მუ-ხლების მიხედვით. ამისათვის აუცილებელია, რომ ბაკოს ბრალეულად დაერღვია, მისთვის დაკისრებული ვალდებუ-ლება დავალების ხელშეკრულებიდან.

1. ნატოს უფლებამოსილება

პირველ რიგში ნატო უნდა იყოს უფლებამოსილი პირი, ანუ აღნიშნული მოთხოვნის მფლობელი. ეს გარემოება პრობლემურია, რადგან ნატო აქ ცალსახად არ იყო ჩართუ-ლი ზიანის მომტან ხდომილებაში და არც რაიმე ხელშეკრუ-ლება არ დაუდია ბაკოსთან. თუმცა ნატო არის ანდროს ერთადერთი მემკვიდრე და სსკ-ის 1306-ე მუხლის მიხე-დვით მასზე გადადის მთლიანი ქონება, ანუ უნივერსალური სუქცესიის გზით ქონება როგორც ერთიანობა, მთელი თავი-სი უფლებებითა და ვალდებულებებით.

2. ვალდებულებითი ურთიერთობა

ამგვარად, ვალდებულებითი ურთიერთობა უნდა არსე-ბულიყო ანდროსა და ბაკოს შორის, ანდროს სახლში წაყვა-ნასთან დაკავშირებით. ასეთი ურთიერთობა შეიძლება ყო-ფილიყო დავალების ხელშეკრულება სსკ-ის 709-ე და მო-მდევნო მუხლების მიხედვით, რომელიც უნდა გაიმიჯნოს უბრალო თავაზიანობის ურთიერთობისაგან. ეს გამიჯვნა ხდება განმარტების გზით, იმისდა მიხედვით, ჰქონდათ თუ არა მხარეებს სამართლებრივი ბოჭვის ნება; განსაკუთრე-ბული მნიშვნელობა ენიჭება მარწმუნებლის ინტერესებს, ანუ იმ საკითხს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მისთვის დავალებული საქმიანობის ჯეროვნად შესრულება. თუმცა ამ მიჯნის გავლების გარეშე, ანდროს ნების გამოხატვა ბათი-ლია მისი ალკოჰოლური თრობის გამო სსკ-ის 58 II მუხლის მიხედვით, რის გამოც აქ გამორიცხულია ნამდვილი ხელშე-კრულების დადება. შესაბამისად, გამორიცხულია პასუხი-სმგებლობა სსკ-ის 394 I მუხლის მიხედვით.

II. მოთხოვნა სსკ-ის 974 I 2, 1306-ე მუხლების მიხე-დვით

ნატოზე უნივერსალური სუქცესიის ფარგლებში შეიძლება გადასულიყო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა სსკ-ის 974 I

2, 1306-ე მუხლებიდან, თუ სახეზე იქნებოდა სხვისი საქმეების ნამდვილი არამართებული შესრულება ბაკოს მხრიდან.

1. დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულება

დავალების გარეშე სხვისი საქმეების ურთიერთობა ბაკოსა და ანდროს შორის შეიძლება წარმოშობილიყო მას შემდეგ, რაც ამ უკანასკნელმა იკისრა ანდროს სახლში მიყვანა. სსკ-ის 969-ე მუხლის შემადგენლობის შესასრულებლად აუცილებელია შემსრულებელმა ხელი მოჰკიდოს სხვისი საქმეების გაძღოლას მისგან დავალების მიღების გარეშე.

ა. საქმეების შესრულება

ბაკოს მიერ ანდროს სახლში მიყვანა უნდა ყოფილიყო ამ უკანასკნელის საქმე, ანუ მის მიერ განსახორციელებელი მოქმედება. საქმის ცნება ფართოდ უნდა განიმარტოს და მოიცავს ნებისმიერ აქტივობას, რასაც ცალსახად განეკუთვნება მანქანით შინისკენ მგზავრობა.

ბ. სხვისი საქმის გაძღოლის ნება

ბაკოს უნდა ემოქმედა სხვისი საქმის გაძღოლის ნებით. ამ ნების დადგენის კრიტერიუმები განისაზღვრება იმისდა მიხედვით, თუ როგორი საქმე გვაქვს სახეზე. ობიექტურად სხვისი საქმის შემთხვევაში ეს ნება ივარაუდება. ობიექტურად საკუთარი ან ნეიტრალური საქმის შემთხვევაში საქმე მხოლოდ სუბიექტური ნებელობითი კომპონენტის მეშვეობით იქცევა სხვის საქმედ (სუბიექტურად სხვისი საქმე). „ასევე სხვისი საქმის“ შემთხვევაში ეს სხვისი საქმის გაძღოლის ნება ისევ ივარაუდება. ამ ტიპის საქმე მაშინ გვაქვს სახეზე, როდესაც საქმეების გაძღოლა ემსახურება როგორც სხვის, ისე საკუთარ ინტერესებს.

აქ შეიძლება სახეზე გვქონდეს ობიექტურად სხვისი საქმე. ამისათვის აუცილებელია, რომ ბაკოს ემოქმედა მხოლოდ ანდროს ინტერესებში. მანქანით შინ გამომგზავრება იყო ანდროს ერთპიროვნული გადაწყვეტილება და შესაბამისად, მის განხორციელებისას ბაკო მხოლოდ სხვის ინტერესებში მოქმედებდა. ამ ტიპის ობიექტურად სხვისი საქმე განაპირობებს სხვისი საქმის შესრულების ვარაუდს, რაც აქ არ გაქარწყლებულა.

გ. დავალების ან სხვა უფლებამოსილების გარეშე

გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, ბაკოს უნდა ემოქმედა დავალების ან სხვა უფლებამოსილების გარეშე (სსკ-ის 969-ე მუხლი). როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, სახლში წაყვანის ნამდვილი დავალება ანდროს ბაკოსათვის არ მიუცია. თუმცა შესაძლებელია ბაკო სხვა საფუძვლით იყო უფლებამოსილი/ვალდებული განეხორციელებინა ეს მოქმედება. ეს ვალდებულება აქ შესაძლებელია გამომდინარეობდეს იმ გარემოებიდან, რომ ანდროს სახლში არმიყვანა ბაკოსათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას გამოიწვე-

ვდა დაუხმარებლობის გამო (სისხლის სამართლის კოდექსის სსკ-ის 129-ე მუხლი). მიუხედავად დაუხმარებლობის სისხლის სამართლის წესით დასჯად ქმედებად გამოცხადებისა, ის ვერ ჩაითვლება სხვა საფუძვლად სსკ-ის 969-ე მუხლის გაგებით, რადგან აქ დახმარების არგაწევის დასჯადობა ემსახურება საზოგადო და არა ინდივიდუალური ინტერესების დაცვას, რის გამოც უმნიშვნელოა, იყო თუ არა აქ სახეზე სხენებული ნორმის წინაპირობები.

შესაბამისად, ბაკო არ მოქმედებდა არც დავალების და არც სხვა საფუძვლის ფარგლებში. დავალების გარეშე ეს წინაპირობაც შესრულებულია.

2. საქმის შესრულება მეპატრონის ინტერესებისა და ნების საწინააღმდეგოდ

სსკ-ის 974 I 2 მუხლიდან წარმომდგარი მოთხოვნის შემდეგ წინაპირობას წარმოადგენს სხვისი საქმეების ნამდვილი არამართებული შესრულება. ეს მაშინ არის სახეზე, როდესაც საქმეების გაძღოლა არ შეესაბამება მეპატრონის ინტერესებს ან რეალურ, თუ სავარაუდო, ნებას. მიუხედავად იმისა, რომ სსკ-ის 974 I 1 მუხლის გაგებით რეალური და სავარაუდო ნება ერთ რიგში უნდა დავაყენოთ, უპირატესობა ყოველთვის მაინც რეალურ/გაცხადებულ ნებას ენიჭება.

ა. გაცხადებული ნება

ანდროს არ შეეძლო სახლში წაყვანასთან დაკავშირებული რეალური ნების გაცხადება სრული სიმთვრალის გამო, სსკ-ის 58 II მუხლი.

ბ. სავარაუდო ნება

ამიტომაც გადამწყვეტია მისი სავარაუდო ნება, რომელიც იდენტურია ხოლმე ობიექტური ინტერესისა. აქ ამ ობიექტური ინტერესის გამოკვლევისას ცალსახა ხდება, რომ, მართალია, ანდროსათვის სასარგებლო იყო, რომ ვინმეს ხელი შეეშალა მისთვის ამ მდგომარეობაში საჭესთან დაჯდომაში, მაგრამ არა იმგვარად, რომ ის საბოლოოდ, ასევე, (თუნდაც უფრო მსუბუქად) ნასვამ მძღოლს წაეყვანა სახლში. ამ სიტუაციაში ობიექტურ ინტერესებს შეესატყვისებოდა, ანდრო ისე მიეყვანათ სახლში, რომ მისი სიცოცხლე და ჯანმრთელობა დამატებითი რისკის ქვეშ არ დაეყენებინათ.

გ. საპირისპირო ნების არგათვალისწინება, სსკ-ის 974 II

მეპატრონის ნების საპირისპირო ნება არ უნდა ყოფილიყო კანონსაწინააღმდეგო და ამგვარად უმნიშვნელო სსკ-ის 974 II მუხლის გაგებით. ანდროს ობიექტურ სარგებლიანობაზე დამყარებული სავარაუდო ნება, რომ ფხიზელ მძღოლს წაეყვანა სახლში, არ ეწინააღმდეგება კანონის ნორმებს. შესაბამისად, ეს დანაწესი არ ეწინააღმდეგება მოცემულ სიტუაციაში სხვისი საქმეების არამართებული შესრულების დაშვებას.

3. ბრალი

იმისათვის, რომ ბაკოს დაეკისროს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება სსკ-ის 974 | 2 მუხლის მიხედვით, აუცილებელია მას შეერაცხებოდეს ბრალი — შეეცნო, რომ საქმეების კისრება არ შეესატყვისებოდა მეპატრონის ინტერესსა და ნამდვილ ან სავარაუდო ნებას. ამ დათქმით სსკ-ის 974 | 2 მუხლი აქცენტს აკეთებს ე. წ. ბრალებს სხვისი საქმეების შესრულების კისრებასთან დაკავშირებით („ბრალი კისრებისას“), ანუ შემსრულებლის მხრიდან იმ გარემოების ბრალეულად ვერ შეეცნობაზე, რომ საქმეების გაძღოლა არ მოდის თანხმობაში მეპატრონის ინტერესთან ან ნებასთან.

ა. ამოსავალი პრინციპი: პასუხისმგებლობის მასშტაბი სსკ-ის 395-ე მუხლის მიხედვით

სსკ-ის 395 | მუხლის მიხედვით ბაკომ პასუხი უნდა აგოს განზრახვისა და გაუფრთხილებლობისათვის. ამ მასშტაბის მიხედვით ბაკოს, რომელიც ნასვამი დაჯდა საჭესთან ნებისმიერ შემთხვევაში შეერაცხება ბრალებს მსუბუქი გაუფრთხილებლობა.

ბ. პასუხისმგებლობის შერბილება სსკ-ის 970 | მუხლის მიხედვით

თუმცა აქ გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ სსკ-ის 970 | მუხლის მიხედვით შემსრულებელი პასუხს აგებს მხოლოდ განზრახვისა და უხეში გაუფრთხილებლობისათვის, თუ საქმეების შესრულება მიმართულია იმ საფრთხის თავიდან აცილებისაკენ, რომელიც ემუქრება მეპატრონეს. აქ სწორედ ეს შემთხვევა გვაქვს სახეზე, რადგან ბაკომ მხოლოდ იმიტომ იკისრა ანდროს სახლში წაყვანა, რათა ეს უკანასკნელი გაღეწილ მდგომარეობაში თავად არ დამჯდარიყო საჭესთან. შესაბამისად, ბაკო იმის განსჯისას, შეესატყვისებოდა თუ არა ანდროს ინტერესებსა და ნებას მისი სახლში წაყვანა, პასუხს აგებდა მხოლოდ განზრახვისა და უხეში გაუფრთხილებლობისათვის. ბაკოს ქცევა უხეში გაუფრთხილებლობად ცალსახად ვერ ჩაითვლება, რადგან მას გაცილებით ნაკლები ალკოჰოლი ჰქონდა მიღებული და გამართლებული იყო მისი წარმოდგენა, რომ ის ნებისმიერ შემთხვევაში უფრო უკეთ შეძლებდა ავტომანქანის მართვას. გარდა ამისა, ბაკო აიძულეს ასევე კოლეგებმა თავად დამჯდარიყო საჭესთან. ამიტომაც მისი საქციელი ვერ ჩაითვლება სამოქალაქო ბრუნვაში გამოსაჩენი გულისხმიერების უხეში დარღვევად, რის გამოც ის არ აგებს პასუხს სხვისი საქმეების კისრებისათვის.

ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება სსკ-ის 974 | 2, 1306 მუხლების მიხედვით გამორიცხებულია, არ შეერაცხება რა ბაკოს ბრალი საქმეების კისრებასთან დაკავშირებით.

III. მოთხოვნა სსკ-ის 394 I, 969, 1306 მუხლის მიხედვით

მიუხედავად ზემოთ თქმულისა, ნატოს შეიძლება ჰქონდეს ბაკოს მიმართ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება სსკ-ის 394 | მუხლის მიხედვით, თუ მან დაარღვია სხვისი საქმეების კისრების შემდეგ წარმოშობილი ვალდებულება, ამ საქმეების ჯეროვანი (კეთილსინდისიერად) შესრულებისა (სსკ-ის 969-ე მუხლი). ვალდებულების დარღვევას შეიძლება წარმოადგენდეს ბაკოს მიერ გამოწვეული ავარია, რომელმაც ანდროს სიცოცხლე იმსხვერპლა. თუმცა საკითხავია გამოიყენება თუ არა შემსრულებლის პასუხისმგებლობა არაჯეროვანი შესრულებისათვის სსკ-ის 974 | 2 მუხლით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობის გვერდით. ერთი მოსაზრების¹ მიხედვით ეს დასაშვებია, რადგან, 969-ე მუხლი შემსრულებლისათვის საქმეების ჯეროვანად გაძღოლის ვალდებულების დაკისრებისას, არ ახსენებს ამ საქმეების მეპატრონის ინტერესებთან და ნებასთან შესაბამისობას, ანუ საკმარისად მიიჩნევს ნამდვილი არამართებული დავალების გარეშე არსებობას. ეს უკანასკნელი წინაპირობა აუცილებელი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შემსრულებელს თავის მხრივ სურს მეპატრონისაგან დანახარჯების ანაზღაურების მოთხოვნა, ნამდვილი მართებული შესრულება (სსკ-ის 973-ე მუხლი).

საპირისპირო მოსაზრება² აქცენტს აკეთებს იმ გარემოებაზე, რომ სსკ-ის 394 | მუხლით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობა შეიძლება წარმოიშვას მხოლოდ კვაზი-სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან, ანუ ურთიერთობიდან, რომელიც თავისი უფლება-მოვალეობათა სისრულით უტოლდება სახელშეკრულებო ურთიერთობას. ასეთ კვაზი სახელშეკრულებო ურთიერთობას სხვისი საქმეების ნამდვილი არამართებული შესრულება სწორედაც რომ არ წარმოადგენს. მართალია, ამ მოსაზრების საწინააღმდეგოდ შესაძლებელია იმ გარემოებაზე მითითება, რომ საქმეების არამართებული შესრულება მაინც დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულებაა, თუმცა ამ კამათის გადაწყვეტა მოცემულ სიტუაციაში უმნიშვნელოა, რადგან სსკ-ის 394 I, 969-ე მუხლებით პასუხისმგებლობისასაც ბაკოს სასარგებლოდ მოქმედებს პასუხისმგებლობის შერბილება სსკ-ის 970 | მუხლის მიხედვით, ანუ ის მხოლოდ განზრახვისა და უხეში გაუფრთხილებლობისათვის აგებს პასუხს, რაც სიბნელეში შუა გზაში გაჩერებულ ფარებჩამქრალ ავტომანქანასთან შეჯახებისას ცალსახად არ გვაქვს სახეზე.

IV. მოთხოვნა სსკ-ის 992, 1306-ე მუხლების მიხედვით

ასევე გამორიცხულია ზიანის ანაზღაურების დელიქტური მოთხოვნა, რადგან სსკ-ის 970 | მუხლით გათვალისწინებული პრივილეგია ამ მოთხოვნაზეც ვრცელდება და ბრალის

¹ Sprau, in Palandt BGB Kommentar, 73. Aufl. 2014, § 677 Rn 15.

² Martinek, Doktor Hinterstichs letzte Heimfahrt, Klausur im Bürgerlichen Recht, JuS-Lernbogen 5/2000, 40.

მასშტაბი იქ აღნიშნულ ჩარჩოებამდე დაჰყავს. სხვა შემთხვევაში პასუხისმგებლობის სახელშეკრულებო და კვაზი-სახელშეკრულებო შერბილება აზრს დაკარგავდა, თუ დელიქტური მოთხოვნით ყოველთვის იქნებოდა შესაძლებელი მისი გვერდის ავლა.

V. მოთხოვნა სსკ-ის 999, 1306-ე მუხლების მიხედვით

იგივე წესი ვრცელდება 999-ე მუხლით გათვალისწინებულ პასუხისმგებლობაზეც, რომელიც სხვა შემთხვევაში

ბრალისგან დამოუკიდებელია. გარდა ამისა, ეს დანაწესი არ იცავს დამზიანებლის მიერ უშუალოდ მართული ავტომატის დაზიანებისაგან.

შედეგი: ნატოს არ აქვს ბაკოს მიმართ განადგურებული მანქანისათვის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება.